

RÔZNE

JUBILEUM ČLENA KOREŠPONDENTA SAV LADISLAVA SZÁNTÓA

30. apríla t. r. dožil sa s. Ladislav Szántó, profesor Vysokej školy ekonomickej a člen korešpondent SAV šesťdesiatich rokov svojho plodného a bohatého života.

S. Szántó narodil sa v Uhrovci ako syn roľníckych rodičov. Prostredie, v ktorom rástol, utváralo jeho charakter tak, že mu po celý život neprestalo záležať na osude pracujúceho ľudu. Za ťažkých podmienok (bol zo siedmich detí) dostal sa na štúdiá, skončil s úspechom Učiteľský ústav v Lučenci a odišiel na Vysokú školu pedagogickú v Budapešti. Zo štúdií ho vytrhla prvá svetová vojna. Musel narukovať a po výcviku odísť ako dôstojník rakúsko-uhorskej armády na front. S. Szántó sa však už r. 1915 dostal do zajatia a je internovaný v zajateckom tábore v Krasnojarsku.

Ruské zajatie malo pre neho zvláštny význam. Usilovne tam študuje prírodné vedy (najmä Darwina) a postupne sa oboznamuje a prijíma za svoje učenie marxizmu-leninizmu. Veľká októbrová revolúcia zastihuje s. Szántóa už pripraveného. Za Kolčakovho bieleho teroru na Sibíri musí pre svoje náhľady z tábora utiecť, no keď po vydarenom povstaní krasnojarských robotníkov (ktorého sa s. Szántó osobne zúčastnil), ČA oslobodila tiež zajatecký tábor, vracia sa späť a krátko nato stáva sa ako propagandista aktívnym príslušníkom Internacionálnej brigády. So svojou brigádou je vyznamenaný radom Červeného práporu. Tu je v marci 1920 prijatý do VKS(b) a rediguje neskoršie bolševický orgán maďarskej sekcie strany, Vörös Ujság v Omsku.

Po návrate do vlasti v máji 1921, využívajúc svoje revolučné skúsenosti, s Szántó zapája sa do práce v mladej KSČ. Dostal miesto učiteľa na Kysuciach, kde počnúc r. 1922 až do r. 1934 pôsobí ako odborný učiteľ na Meštianskej škole v Čadci. V tom čase zakladá a spolupracuje s Jilemnickým v pokrokovej učiteľskej organizácii a pod pseudonymami Ormis, Krokavec, Sopko a i. publikuje v Pravde chudoby, Rudom práve, Dave, Šipe, Tvorbe a inde svoje práce, v ktorých prenáša marxistický svetonázor do nášho prostredia a využíva ho ako zbraň proti oficiálnej buržoáznej ideológii. Na stranách týchto časopisov hájil dôsledné marxistickoleninské stanovisko podobne ako Jilemnický a Urx.

R. 1934 bol s. Szántó preložený na južné Slovensko, kde v aktívnom boji proti fašizmu zotrval až do oslobodenia.

Od r. 1945 bol najprv vedúcim Pedagogického referátu na Povereníctve školstva, odkiaľ prešiel do Pravdy, kde neskoršie zastával funkciu riaditeľa tohto stranického podniku. V januári 1953 stal sa vedúcim Katedry marxizmu-leninizmu na VŠHV. Po reorganizácii tejto školy až doteraz zastáva funkciu dekana jej Všeobecno-ekonomickej fakulty a je vedúcim Katedry politickej ekonómie. V tejto súvislosti treba spomenúť aj jeho spoluprácu s Filozofickým ústavom SAV, ktorého bol začas aj riaditeľom a dosiaľ mu pomáha plniť jeho úlohy. Vo funkcii člena korešpondenta SAV s. Szántó účinne podnecuje rozvoj tvorivej činnosti ostatných pracovníkov spoločensko-vednej sekcie SAV.

V tomto svojom letnom náčrte len celkom heslovite uvádzame životopisné dáta nášho jubilanta.

Ladislav Szántó je široko orientovaný a hlboko teoreticky podkutý vedec-ideológ. Mnohé jeho práce a štúdie z obdobia medzi dvoma svetovými vojnami sa týkajú predovšetkým marxisticko-leninskej filozofie, materialistickej dialektickej metódy, filozofie prírodných vied, ako aj rozličných spoločensko-osvetových otázok. Po oslobodení pracuje najmä na problémoch politickej ekonómie, historického materializmu a marxistickej gnozeológie.

S. Szántó ako filozofický pracovník je celkom mimoriadny zjav, a to nielen u nás na Slovensku, ale i v širších súvislostiach. Právom ho možno stavať po bok mysliteľov takého formátu ako je český filozof Kolman, ako sú maďarskí filozofi Rudas, Fogarasi a i. Mnohé štúdie, ktoré L. Szántó uverejňoval v dvadsiatych a tridsiatych rokoch udivujú i dnes ešte hĺbkou teoretickej analýzy a majstrovským rozborom konkrétnej domácej problematiky. S. Szántó však okrem uverejnených prác napísal mnohé vynikajúce štúdie, ktoré cenzúra neprepustila. V týchto svojich prácach s. Szántó došiel k uzáverom, ktoré anticipovali nejjeden neskorší výsledok marxistickej vedy a ktorých príliehavosť a správnosť sa po rokoch potvrdila. Čím si to možno vysvetliť? Predovšetkým jeho rýdzim charakterom, jeho ideovou dôslednosťou, jeho pevným triednym stanoviskom a straníckym prístupom k veciam, jeho veľkou erudiťou. Čo by sme však chceli v prvom rade podtrhnúť, s. Szántó vo svojej vedeckej, ideologickej a politickej práci vždy vychádzal z hlbokého štúdia klasikov marxizmu-leninizmu, z výsledkov a skúseností sovietskej vedy a filozofie. L. Szántó po celé desaťročia sústavne sledoval sovietsku filozofickú tvorbu a vychádzajúc z dôkladnej znalosti sovietskej vedy a filozofie tvorivo rozpracovával a riešil nástojčivé ideologické otázky, ktoré sa u nás vynárali. Preto mnohé jeho štúdie dodnes nestrácajú svoju aktuálnosť a sú bohatým žriedlom poučenia pre našich dorastajúcich filozofických a politických pracovníkov a majú veľmi čestné miesto v dejinách marxistického myslenia na Slovensku.

Uvedieme aspoň niektoré tituly jeho prác z dvadsiatych a tridsiatych rokov. Sú to: *Hegel a Marx, Leninova filozofia, S Leninom na vyššiu etapu, Od Antidühringa k empiriokriticizmu, Základné otázky plechanovizmu, O vývojovom zákone jednotnosti protikladov, Kríza meštianskej prírodovedy a jej prekonávanie, O triednom boji v súdobej prírodovede, Veda v službách buržoázie a proletariátu, O triednom chápaní konkrétnej a abstraktnosti, Marxistický o psychoanalýze, Fašistická raciona-*

lizácia výchovy, Marx a sociálna demokracia, Stranícka diskusia a dialektický materializmus a i. Z nevydaných štúdií je to najmä *Antimasaryk* a i.

Rozumie sa, v krátkom príležitostnom referáte nie je možné pokúsiť sa o rozbor bohatej filozofickej tvorby s. Szántóa. Možno len naznačiť niektoré otázky, ktorým sa s. Szántó venoval.

Jedným z hlavných problémov jeho prác sú otázky marxistickej dialektickej metódy. Svoju pozornosť často orientuje — pri rozbere významných konkrétnych otázok — na problematiku jednoty a boja protikladov. Vychádzajúc z tejto tézy, ktorá mu umožňovala vniknúť hlboko do podstaty spoločenskej i prírodnej skutočnosti, s. Szántó vypracovával podľa vzoru klasikov marxizmu-leninizmu aj iné závažné problémy. Tu treba vyzdvihnúť, že teoretické vývody a uzávery mali uňho vždy funkciu spoločenskú, spoločensko-triednu.

L. Szántó venoval veľa pozornosti otázke, ako sa v boji materializmu s idealizmom prejavuje triedny zápas a bojovne a účinne rozvíjal svoje vývody metódou polemík so súčasnými domácimi i zahraničnými buržoáznymi filozofmi, napr. Masarykom, Šerackým, Deweym, Thorndikom, Kautským, Bauerom a i.

Mnoho starostlivého štúdia venoval s. Szántó ďalej otázkam rozvoja marxistického svetonázoru vo vyvíjajúcich a meniacich sa spoločensko-triednych podmienkach a medzinárodných vzťahoch, v boji proti jeho skomoleninám, najmä dôkladne sa zaoberal tiež veľkým prínosom Lenina v marxistickej filozofii, otázkami teórie odrazu, problémami spájania revolučnej teórie s revolučnou praxou (s. Szántó už dávno výborne ovládal najmä *Materializmus a empiriokriticizmus*, ako aj *Filozofické zošity* a získané poznatky vedel znamenite využívať v aplikácii na najrozličnejšie konkrétne otázky).

Ako bolo už spomenuté, s. Szántó po celé roky systematicky sledoval sovietsku filozofiu i a rozvoj sovietskej vedy, charakter a plánovanie vedeckej práce v SSSR a svojimi poznatkami oboznamoval našu pokrokovú verejnosť.

Veľké úsilie rozvinul L. Szántó aj pri rozpracúvaní jednotlivých otázok historického materializmu, otázok psychológie a pedagogiky, otázok vedy a umenia v ich spoločensko-triednej funkcii (napr. v štúdiu o *Proletárskej podstate románu Pole neorané*). S. Szántó ďalej hlboko rozpitval problematiku sociálno-demokratickej revízie marxizmu, skúmal a vysvetlil, prečo sa teória a prax soc. demokracie zvrhla na sociálfašizmus.

No záslužné a cenné sú i jeho príspevky k otázke vzniku a rozvoja slovenskej buržoázie v jej triednom a národnostnom boji, ďalej napr. k otázke hlasizmu; živo a vtipne odhaľoval vo viacerých článkoch a polemikách reakčnú podstatu agrárnej ideológie atď.

O jeho mnohostrannosti svedčí jeho záujem o súčasný stav buržoáznej prírodovedy a jej teoretickú platformu. Varoval pred jej jednostrannou kritikou a upozorňoval, že pri zisťovaní idealistických deformácií treba si všimnúť aj nové faktické objavy tejto vedy, ktoré napokon podopierajú a upevňujú materialistický svetonázor. Správne tiež ako jeden z prvých v leninskej línii demaskoval podstatu súčasného fyzikálneho idealizmu a konkrétne poukázal na to, ako buržoázna ideológia formou súčasného machizmu zneužíva vývinové prelomy prírodovedy.

Napokon chceli by sme ešte vyzdvihnúť, že L. Szántó vždy podčiarkoval význam

a úlohu filozofickej orientácie vedy, odhaľoval podstatu objektivizmu i subjektivismu vo vedeckej práci, konkrétnou analýzou dokazoval triednu podstatu ideológie a svetonázorovej orientácie (i keď často neuvedomelej) každého vedeckého pracovníka.

L. Szántó od samého počiatku svojou činnosťou vedome napomáhal robotníckej triede v boji proti buržoázii. Každý problém, nevynímajúc ani otázky našej národnej minulosti, rieši zo stanoviska proletariátu, zo stanoviska svojej triednej príslušnosti. Táto pozícia, znalosť diel klasikov marxizmu-leninizmu a sovietskeho vedeckého a verejného života, mu umožňovali vždy v základe správne a v celej bohatosti a hĺbke vyriešiť práve skúmanú problematiku. Nadto však treba vysoko hodnotiť jeho čistý a priamy charakter, ktorý mu ako inteligentovi bránil sklznúť do bahna oportunistu a naopak, dovoľoval mu úzko spájať teoretickú činnosť s bojom robotníckej triedy. Vždy hlásal, že skutočný vedecký a kultúrny pokrok vyjadruje záujmy proletariátu.

Preto si v týchto dňoch s radosťou pripomíname veľkú a plodnú vedeckú, osvetovú a učiteľskú prácu s. Szántóa, ktorá priniesla tak bohaté ovocie a výdatne pomohla sformovať celú generáciu mladých pokrokových pracovníkov a želáme mu do ďalšieho plodného života a práce mnoho zdravia a prenikavých úspechov.

R.